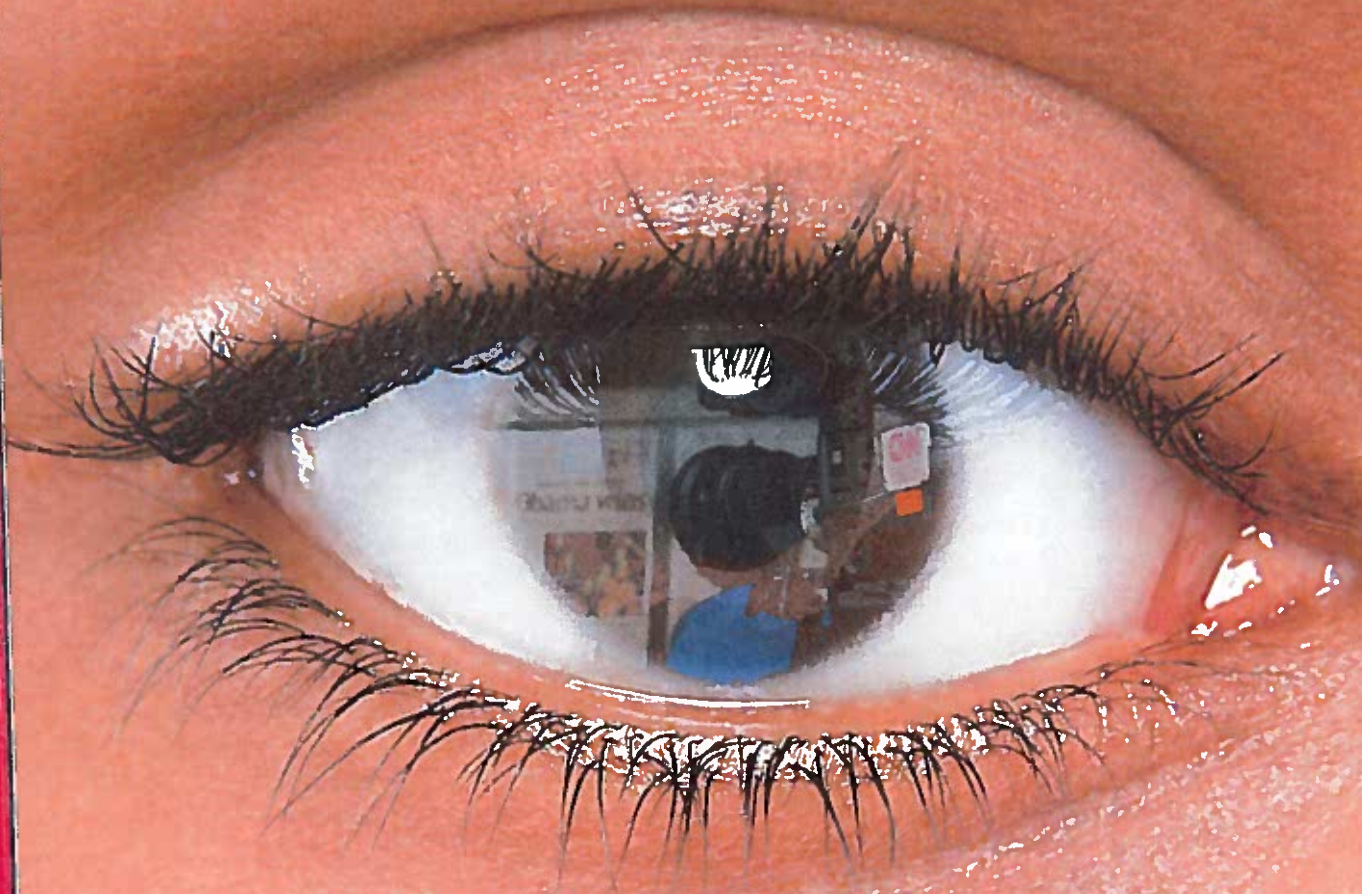

Journalistikkens

S nyheder

Af Stig Hjarvard

HVAD ER EN NYHED?

Vi kan alle genkende en nyhed, når vi ser eller hører den. En flyulykke, et regeringskifte og en dansk guldmedalje ved de Olympiske Lege er indlysende gode nyhedshistorier; men hvad er det, der er fælles for disse historier og gør dem velegnede som nyheder? Det er vanskeligt at give en generel og dækkende definition på en nyhed, fordi egenskaberne ved en nyhed både har at gøre med begivenhedernes karakter, hvordan historien fortælles, og hvem modtageren er. Vi gør imidlertid forsøget og vil i det følgende tage udgangspunkt i denne definition: *En nyhed er den faktuelle rapportering om en aktuel hændelse, der har almen interesse for en større del af befolkningen.* At nyheden er *faktuel* betyder, at den fremstår neutral og tydeligt angiver hændelsernes tid, sted og involverede personer. Kravet om *aktualitet* kan variere, men som hovedregel skal hændelsen have fundet sted inden for det seneste døgn. I onlinemedier er kravet ofte få timer.

Det stærke fokus på *hændelser* (herunder udtalelser fra eksempelvis politikere) betyder, at nyheder især behandler forandringer og enkeltstående begivenheder. De stabile og generelle forhold i samfundet har vanskeligere ved at blive til nyheder. Kravet om *almen* interesse indebærer, at ikke alle emner og begivenheder kan blive nyheder. Private anliggender som familie, sexliv og enkeltpersoners økonomiske aktiviteter er emner, der typisk ikke kan gøre krav på almen interesse, med mindre de har konsekvenser for eksempelvis en politikers embedsførelse. Endelig skal nyheden have interesse for en *større del* af befolkningen: nyheder er henvendt til en

brede offentlighed, så det giver ikke mening at fortælle historier, der alene er interessante for små grupper eller enkeltpersoner.

I praksis finder vi naturligvis afvigelser fra denne definition. Der findes specialiserede online-tjenester om pengenytt for finansfolk, og ugeblade leverer sladderstof om det seneste nye fra de kendtes privatliv. Sociale netværkstjenester som Facebook og Arto giver desuden enkeltpersoner mulighed for lobende at offentliggøre nyt om deres eget liv. Sådanne former for ny information kan være både nyttig og underholdende, men set fra et journalistisk synspunkt er ikke al ny information en nyhed. Dermed være også sagt, at vores definition af nyheder primært afspejler, hvordan man i journalistisk producerede nyhedsmedier opfatter nyheder.

NYHEDSTREKANTEN

“14-årige skal straffes som voksne”, lyder overskriften på forsiden af Morgenavisen Jyllands-Posten (12.1.2010). Det er en klassisk nyhedshistorie, der lever op til alle krav i vores definition. Historien er desuden opbygget efter den skabelon, som alle journalister har lært: nyhedstrekanter. En nyhed fortælles ud fra princippet om faldende væsentlighed. Kernen i historien fremgår af overskriften, der af journalister kaldes rubrikken. Den efterfølgende underrubrik præciserer kortfattet, hvad der ligger bag overskriften: “regeringen sender i dag et lovforslag i høring, der fjerner rabatten, når unge under 18 år skal straffes. Det kriminalpræventive Råd

kritiserer". Dernæst følger den første del af den egentlige brødtekst, hvor den vigtigste aktor, justitsminister Brian Mikkelsen, forklarer, hvorfor regeringen vil gennemføre dette forslag bl.a. med henvisning til en tidligere konkret sag. I anden halvdel af historien får vi den vigtige baggrundsoplysning om, at lovforslaget sandsynligvis vedtages, da der på forhånd er sikret et flertal i Folketinget bag det. Mod slutningen påpeges, at forslaget giver anledning til konflikt, da det går i mod Ungdomskommissionens anbefalinger, og til sidst illustreres denne konflikt med et citat af juraprofessor Eva Smith, der tillige er medlem af Det Kriminalpræventive Råd. Endelig henvises til en længere artikel inde i avisen, hvor der gives en fyldigere behandling af historien. Den vigtigste information kommer først; detaljer og nuancer kommer til sidst.

12

Nyhedstrekanten.

Nyheden fortælles fra oven og ned efter princippet om faldende væsentlighed: Det vigtigste først, det mindst væsentlige til sidst. På denne måde kan en nyhed uden de store problemer forkortes nedefra, hvis man skulle mangle tid eller plads i nyhedsmediet.

Den grundlæggende fortælleform i nyheder er markant anderledes end i skønlitteratur og film. I en roman vil man ofte fortælle om begivenhederne, som de tager sig ud fra en eller flere hovedpersoners synspunkt. Romanen beretter om begivenhederne, mens de udfolder sig, og der er spænding om, hvordan det hele slutter. I en nyhed derimod afsløres den centrale dramatiske hændelse eller konflikt i begyndelsen, og først senere kommer man ind på at fortælle, hvad der skete forinden, samt fortolke årsager og mulige konsekvenser. En nyhed fortælles efter, at begivenhederne har fundet sted, og man ser begivenhederne udefra, dvs. gennem journalisten, der har dannet sig et overblik over forløbet.

VINKLING

En nyhed er typisk fortalt med en bestemt vinkel på historien. Ved vinkling forstår vi, at journalisten både udvælger og fremhæver bestemte sider af virkeligheden på bekostning af andre. Heri ligger ikke, at journalisten prøver at overdrive eller skjule bestemte forhold. Når man vil fortælle en historie, må man nødvendigvis sortere i virkeligheden; ikke alt er lige vigtigt, og noget skal fortælles før noget andet, for at historien bliver meningsfuld og interessant. Vinklingen af en historie har imidlertid konsekvenser for, hvordan vi som modtagere kommer til at forstå virkeligheden. Når journalisten vælger en bestemt vinkel frem for en anden, er hun med til at fremme en bestemt opfattelse af den pågældende konflikt. Vinklen vil typisk pege på en bestemt sammenhæng mellem årsag og virkning og føre til en bestemt moralsk vurdering af konflikten. I forlængelse heraf vil en bestemt vinkel ofte få nogle løsninger til at fremstå mere fornuftige end andre.

14-årige skal straffes som voksne

■ Regeringen sender i dag et lovforslag i høring, der fjerner rabatten, når unge under 18 år skal straffes. Det Kriminalpræventive Råd kritiserer.

CARSTEN ELLEGAARD
JENS EHLERS

carsten.ellegaard@jpbk
jens.ehlers@jpbk

Regeringen vil fjerne straf-
rabatten til store børn, der
begår kriminalitet. Med en
forventet nedsettelse af den

kriminelle lavalder betyder
det, at dommere i fremtiden
kan idomme 14-årige op til
16 års fængsel, som er den
højeste tilbestemte straf
herhjemme. I dag kan unge
under 18 år - uanset forbyr-
delsens karakter - højst
idømmes fængsel i otte år.

»Det virker ikke rimeligt, at
gerningsmænd får automa-
tisk rabat. Hensynet til ofret
må veje tungere end hen-
synet til gerningsmandens
alder. Er man gammel nok til

at begå gerningen, er man
også gammel nok til at få en
straf som alle andre. Vi så
dilemmaet i den spektakulæ-
re drabsag fra Aalborg,» siger
justitsminister Brian Nikkel-
sen (K), der henviser til den
såkaldte Popenda-sag fra
Nordjylland.

Her fik en 16-årig dreng
først fire års fængsel for døds-
vold mod Henrik Bjerre-
mand Kristensen, som den
16-årige tilfældigt mødte
efter en bytur. Det rejste et

ramaskrig i befolkningen og
hos politikerne. Siden ænd-
rede Vestre Landsret det til
en drabsag, så den 16-årige
blev idømt syv års fængsel.

På forhånd har Brian Nikkel-
sen sikret sig et flertal for
forslaget hos Venstre og
Dansk Folkeparti. Dermed
går politikerne imod et flertal
i Ungdomskommissionen,
der har anbefalet, at der ikke
føres ved maksimumgren-
sen på otte års fængsel. Et af
kommissionens medlem-

mer, juraprofessor Eva
Smith, der samtidig er for-
mand for Det Kriminalpræ-
ventive Råd, siger:

»Uanset hvor bestialsk
uanset hvor medbydeligt
det man har gjort, er, har vi
fortsat at gøre med et stort
barn og i hvert fald et udvik-
let menneske. En 16-årig har
fortjent en chance til.»

Også landsforeningen af
beskikkede advokater kritise-
rer lovforslaget.

1. sektion, indland, side 4

Ekstra
Bladet .dk

Danmarks største net-avis

Deadline hvert femte minut

- 09:12 - 12. Jan. 2010

14-årige skal behandles - ikke straffes

Et forslag om hårdere straf af mindreårige får to SSP-arbejdere til at slå alarm. Ga den anden vej, og giv behandling frem for fængsel, lyder opfordringen

Det giver flere og mere hårdkogte kriminelle, hvis et forslag om at fjerne strafbatten for mindreårige bliver fjernet.

Sådan lyder advarslen fra to ungarbejdere, der er ansat i SSP-samarbejdet (Skole, Socialforvaltning og Politi).

- Forslaget er bekymrende. Man får kun flere kriminelle ved at bure de unge inde. Unge, som laver en fejl, skal i stedet gribes i det forebyggende arbejde, siger SSP-konsulent Linda Krüger Nielsen fra Københavns Vestegns SSP kreds.

Også i Aalborg er SSP-koordinator Carsten Møller Jakobsen imod at ændre loven og opfordrer i stedet for politikerne til at lytte til regeringens ungdomskommission, som har frarådet hårdere straf af de unge.

- Det er en rigtig skidt idé. Børn skal ikke straffes, men behandles i stedet for, og jeg synes, man skal tage ungdomskommissionens pointer alvorligt, siger han.

Forslaget kommer blandt andet som følge af en sag fra Aalborg, hvor en 16-årig dreng fik syv års fængsel for at have banket en 48-årig mand ihjel ved byens stadion. Havde drengen været 18 år ville han i stedet have fået mellem 12 og 14 års fængsel.

- Sådan en situation sætter en masse følelser i gang, og det har jeg respekt for. Men det er nødvendigt at se ud over enkeltsager og i stedet på et overordnet perspektiv, når man skal forholde sig til lovgivningen, siger Carsten Møller Jakobsen fra Aalborg.

Og Linda Krüger Nielsen fra Københavns Vestegn er enig, og mener samtidig, at politikerne bør overveje at gå den anden vej og være mere lempelige overfor mindreårige.

- Danmark går den fuldstændig modsatte vej af alle andre lande, som er begyndt at rykke den kriminelle lavalder opad. Al forskning peger på, at mere straf ikke virker, siger hun.

I nyheden om regeringens lovforslag om at fjerne strafabat for unge får justitsminister Brian Mikkelsens argumenter en fremtrædende plads. Justitsministeren siger bl.a., at "hensynet til ofret må veje tungere end hensynet til gerningsmandens alder. Er man gammel nok til at begå gerningen, er man også gammel nok til at få en straf som alle andre". Her er vinklen klar: man må først og fremmest tage hensyn til ofret, og straf betragtes som en nødvendig konsekvens af det individuelle, personlige ansvar. Artiklens omtale af en tidligere retssag om "dødsvold" giver dette synspunkt opbakning: når den lave straf dengang vakte ramaskrig i befolkningen og blandt politikere, må det skyldes, at mange deler justitsministerens opfattelse. Ekstra Bladets netavis fulgte samme dag op på historien om den skærpede straf til unge. Under overskriften "14-årige skal behandles – ikke straffes" anlagde man en anden vinkel på lovforslaget. Her er fokus på reaktioner fra to SSP-arbejdere (Skole, Socialforvaltning og Politi), der advarer mod forslaget. I Ekstra Bladets historie bliver vinklen en ganske anden pga. kildevalget: her betragtes kriminalitet og straf som et socialt problem, og det indebærer en anden opfattelse af årsager og virkninger. Set fra denne vinkel vil øget straf føre til flere hårdkogte kriminelle, og det anbefales derfor at gå en helt anden vej, nemlig at lempe straffen for mindreårige.

Det journalistiske valg af vinkel indebærer, at historien fortælles fra et bestemt synspunkt, og den har konsekvenser for vores moralske og politiske vurderinger af begivenhederne. En simpel nyhed om, at bilsalget i Danmark er i tilbagegang, kan vinkles på helt modsatte måder. Fra én vinkel kan det fortælles som en meget dårlig nyhed: bilforhandlerne taber penge og er truet af økonomisk konkurs, og det hele afspejler, at danskernes privatøkonomi er blevet dårligere. Fra en anden vinkel kan det skrives som en rigtig god nyhed: med færre biler

på vejene vil CO₂-udslippet blive mindre, den kollektive trafik vil blomstre, og danskernes helbred blive bedre som følge af flere cykelture. Begge vinkler peger på helt reelle forhold, men de indebærer meget forskellige definitioner af, hvad der er problemet, og hvilke løsninger der er gode og dårlige.

HVEM KOMMER TIL ORDE?

Kilderne udgør grundstoffet i nyhedsjournalistikken, og med valget af kilder er journalisten med til at afgøre, hvilken vinkel der lægges på historien, og hvilke synspunkter der kommer til orde. Som vi ser i de to nyheder om den samme historie, var det i Jyllands-Postens forsidehistorie justitsministerens udspil og begrundelser, der stod i centrum, suppleret af enkelte kritiske røster til sidst. I Ekstra Bladets opfølgningshistorie var de kritiske røster derimod helt dominerende. De to eksempler afspejler også, at hvis en kilde har udspillet, kan han præge mediernes dagsorden og de øvrige kilders mulighed for at komme til orde. Justitsministeren har med sit lovforslag taget initiativet, og han kan derfor til at begynde med præge rammerne for, hvad nyhederne fortæller om emnet. Andre kilder vil hurtigt blive inddraget til at forklare og kritisere ministerens udspil, men de vil typisk kun blive refereret, hvis de forholder sig til den vinkel, som er blevet lagt til at begynde med.

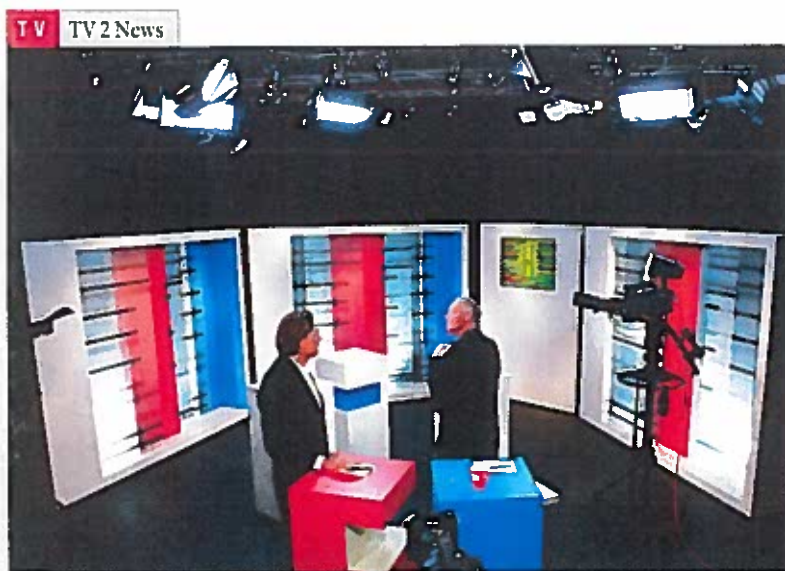
I en nyhed må journalisten principielt ikke give sin egen mening til kende. Hvis en journalist derfor vil forholde sig kritisk til en kildes synspunkt, må hun finde en anden kilde, der kan repræsentere et modgående synspunkt eller argument i historien. Uden nogen at citere er det meget vanskeligt for en journalist at holde fast i en kritisk vinkel. I journalistikken skelner man mellem forskellige typer af kilder, og de tjener forskellige funktioner i nyhedsfortællingen:

- **Partskilder** er direkte involveret i konflikten og kan belyse de interesser, der er på spil, hvilke synspunkter de involverede har, og hvordan de selv har oplevet hændelsesforløbet. En partskilde belyser sagen "indefra", men hans udlægning vil sjældent få lov at stå alene. Den vil blive imødegået af partskilder med andre interesser eller vurderinger fra eksperter.
- **Politiske kilder** er en særlig form for partskilder, der ikke kun taler på egne vegne, men typisk repræsenterer et politisk parti eller en bestemt gruppe vælgere. Politikeres udsagn bliver meget ofte konfronteret med modgående synspunkter, men politikere har som folkevalgte repræsentanter et vist krav på at blive hørt i væsentlige sager.
- **Ekspertkilder** kommer ofte fra uafhængige institutioner som universiteter. De skal bidrage med forklaringer og perspektiver samt give en uvildig vurdering af andre kilders udsagn. Eksperter har ofte en

privilegeret status i nyhedshistorien, i og med at journalisten sjældent stiller spørgsmålstegn ved ekspertens vurderinger. Eksperter vil typisk belyse en historie "udefra" eller "oppefra", da de forholder sig neutrale og belyser sagen ud fra et samfundsmæssigt helhedssyn.

- **Erfaringskilder og konsekvens eksperter** er typisk ikke direkte involveret i historien, men de har en privilegeret viden om emnet. I en nyhedshistorie om nedskæringer på daginstitutionsområdet vil pædagoger, forældre og børn kunne udtale sig med baggrund i deres egen erfaringer med livet i vuggestue, børnehave og fritidshjem. De kaldes undertiden for konsekvens eksperter, fordi de er en slags hverdagslivets eksperter, når det gælder om at vurdere en given sags betydning. Sådanne kilder bruges ofte til at belyse en sag "nedefra"; vi ser sagen fra dem, det går ud over.

15

Mediernes egne eksperter. De politiske kommentatorer har større frihed til at fortolke begivenheder og spå om fremtiden end den almindelige journalist. Her Peter Mogensen og Michael Kristiansen i TV 2 News' program *Mogensen og Kristiansen*.

- *Vox-pop* er en særlig form for kildebrug, hvor almindelige mennesker på ultrakort plads får lov at give et synspunkt til kende. Her bruges kilden ikke til at belyse, hvad bestemte personer mener om sagen; kilderne i en vox-pop skal derimod tilsammen give et indtryk af, hvilke synspunkter der gør sig gældende om den pågældende sag blandt almindelige mennesker.

KILDEKRITIK

Det er et vigtigt element i journalisters uddannelse, at de lærer at forholde sig kritisk til kilderne: at udøve kildekritik. Det er desuden en vigtig journalistisk tommelfingerregel, at man bør have mere end én kilde til en historie. To eller flere kilder giver større sikkerhed for, at historien er korrekt, og det mindsker risikoen for, at en kilde løber om hjørner med journalisten og får ham til at bringe en historie, der har til formål at fremme kildens egne interesser.

16

Men hvad med nyhedernes modtagere? Hvordan kan de forholde sig kritisk til nyhedernes brug af kilder? Det kan være svært at kigge journalisterne i kortene, da man som seer, lytter og læser kun har de færdige nyheder at forholde sig til. Ud over de kilder, der bliver nævnt i historien, kan journalisten have talt med unavngivne kilder og fundet oplysninger i arkiver og på internettet. Som nyhedsforbrugere kan vi imidlertid stille nogle kritiske spørgsmål til journalistikkens brug af kilder i den færdige nyhedshistorie:

- Har de anvendte kilder baggrund for at udtale sig om sagen? Hvis en kilde ikke har været til stede på det tidspunkt, hændelsen fandt sted, kan kilden ikke bruges som øjenvidne. En ekspert kan være en god kilde, men hvis han ikke har ekspertise inden for det felt, sagen drejer sig om, er

hans udsagn ikke bedre end almindelige menneskers vurdering.

- Er kilden uvildig eller partshaver i konflikten? En kildes udtalelser kan være præget af, at han har politiske eller økonomiske interesser i en sag eller omgås nogle af de involverede parter privat. Det udelukker ikke brugen af en kilde, men det bør så fremgå, at der er tale om en partskilde, der ikke er uvildig.
- Er udvalget af kilder tilstrækkeligt til at belyse sagen på en nuanceret måde? Brugen af kilder kan være ensidig, så kun kilder med samme holdninger kommer til orde. Men to kilder med hvert sit synspunkt garanterer ikke nødvendigvis, at hele sandheden kommer frem. Generelt gælder det, at jo flere kilder af forskellig type og holdning til sagen, der kommer til orde, desto bedre vil nyheden dække den pågældende historie.
- Er kilderne navngivne? I en nyhed er der undertiden ingen, få eller upræcise angivelser af kilder. Jo mere præcist kilderne er gengivet med navn og titel, desto mere er der grund til at antage, at de pågældende kilder vil stå inde for de udtalelser og oplysninger, de citeres for.
- Har journalisten selv talt med kilderne? Journalister bygger undertiden deres historie på andre journalisters nyheder eller kilder, de ikke selv har talt med. Hvis journalisten selv har researchet historien og talt med kilderne, er der større chance for, at kilderne citeres korrekt, og deres udsagn ikke bringes ind i en ny sammenhæng, som kilden ikke kan stå inde for.

Øjenvidne det forkerte sted. Ved det kraftige jordskælv i Haiti den 12. januar 2010, der kostede over 200.000 mennesker livet, bragte TV 2 en dansk øjenvidneberetning via telefon i 22-Nyhederne den efterfølgende aften; men man havde ikke nået at tjekke kilden ordentligt. Øjenvidnet fortalte bl.a., at folk tog det meget roligt. Danskeren befandt sig ikke i byen Jacmel i Haiti som angivet af TV 2, men i Den Dominikanske Republik og havde derfor ikke førstehåndskendskab til de omfattende ødelæggelser i Haiti. TV 2 måtte bagefter beklage fejlen.

KILDER TIL KRIG

I en krig er sandheden det første offer, siger man ofte. Krigen stiller også helt specielle krav til nyhedsmedierne og journalistikken. På grund af krigshandlinger har journalister vanskelig adgang til selv at rapportere, hvad der sker, og de involverede parter har stor interesse i at fremstille begivenhederne ud fra deres eget synspunkt. Under en krig udsættes medierne for både censur, propaganda og informationsstyring. Ved informationsstyring forstår man bl.a., at militæret styrer, hvilke dele af slagmarken, som journalisterne får adgang til. Desuden forsyner militær og myndigheder medierne med mange oplysninger, billeder og videoklip, der er lige til at anvende. Dette materiale behøver ikke at fortælle noget usandt, men det vil typisk sætte den ene af de krigsførende magter i et gunstigt lys.

Danske tropper har gennem det seneste årti været indsat i kamphandlinger flere steder i verden, så også danske medier har skullet forholde sig til krigens særlige medievilkår. Da danske tropper deltog i invasionen af Irak, blev de danske nyhedsmediers dækning af krigens første fase analyseret af en gruppe forskere. De kunne bl.a. konkludere om de danske mediers brug af kilder:

- at én ud af fire historier ikke lever op til normen om brug af flere forskellige kilder, idet de kun nævner én kilde eller slet ikke angiver kilder
- at politiske og militære partskilder spiller en betydelig rolle
- at medierne i høj grad anvender andre medier og egne journalister som kilder
- at uvildige ekspertkilder spiller en begrænset rolle i krigsdækningen
- at knap to ud af tre kilder er fra koalitionslandene: Danmark, England og USA (herunder eksilirakere)
- at tv har flere både citerede og navngivne kilder end aviserne; faktorer der er med til at identificere kilden, fremme muligheden for kildekritik og generelt styrke informationens troværdighed.

Kilde: Stig Hjarvard, Nete Nørgaard Kristensen og Mark Ørsten: "Mediernes dækning af invasionen af Irak 2003".

Militæret som kilde. Irak-krigen blev bl.a. dækket fra Kuwait, hvor de britiske og amerikanske styrker havde deres hovedkvarter. Her rapporterer *Tv-Avisens* Claus Fahrenhorff fra den seneste pressebriefing med militæret og fortæller, at den amerikanske brigadegeneral Brooks har oplyst, at man har fundet beviser for Saddam Husseins styrets forbindelse til den internationale terrorisme. Denne forbindelse viste sig senere at være højst tvivlsom. (6.4.2003)

18

NYHEDSKRITERIER

Nyhederne fortæller om, hvad der sker i verden, men det er ikke alle begivenheder, der formår at blive til nyheder. Nyhedsmedierne redigerer virkeligheden: de vælger at berette om nogle hændelser frem for andre, og de fortæller om virkeligheden ud fra en bestemt vinkel.

I udvælgelsen og vinklingen af en historie tager redaktion og journalister udgangspunkt i en række hensyn, som kaldes nyhedskriterier. Nogle centrale kriterier for udvælgelse og vinkling af nyhedshistorier er typisk:

- **Aktualitet:** Det mest selvindlysende krav til en nyhed er, at den skal fortælle noget nyt. Nyhedsformidlingen er bundet til øjeblikket, i dag, i går og i morgen. Hvad der skete i sidste uge og om en måned ligger uden for horisonten. Hvis ældre begivenheder skal blive til en nyhed, skal journalisten finde en "nyhedskrog" at hænge historien op på, dvs. en aktuell hændelse eller ny vinkel, der gør historien aktuell på ny.
- **Intensitet:** En god nyhed rummer drama og stærke følelser. Derfor er nyheder ofte fokuseret på konflikter mellem personer og interesser. Det overraskende og groteske skaber intens opmærksomhed. Omfanget og størrelsen af en begivenhed afgør, hvor store overskrifter en historie får: et millionrøveri får mere omtale end et simpelt lommetyveri. Når intensiteten er størst, lyder overskriften: Sensation!
- **Væsentlighed:** En historie skal have betydning for flere mennesker eller for samfundet som helhed for at blive til en nyhed. Jo mere en hændelse påvirker mange mennesker, desto større væsentlighed vil man tillægge nyheden. Offentlige emner af almen interesse som skat, finanslov, sikkerheds- og udenrigspolitik m.m. er traditionelt blevet opfattet som væsentlige i journalistikken.

- **Nærhed:** Jo tættere et emne eller en hændelse er på modtageren, desto mere vil nyhedsmediernes have øje for en god historie. En naturkatastrofe i et fjernt land er en bedre historie for danske nyhedsmedier, hvis der er danskere involveret. Modtagerens mulighed for at identificere sig med hændelserne øger historiens værdi, og journalister vil derfor ofte vælge en vinkel, hvor den genkendelige og personlige dimension træder tydeligt frem.

Nyhedskriterierne peger på nogle grundlæggende kendetegn ved udvælgelse og vinkling af nyheder, men de udgør ikke nogen facitliste over, hvad der rent faktisk ender med at blive nyheder. En række andre faktorer har også indflydelse på, hvad der ender med at blive nyheder, eksempelvis hvor mange penge et nyhedsmedie har til rådighed for nyhedsproduktion. De enkelte nyhedsmedier prioriterer desuden forskelligt. De underholdningsprægede tabloidaviser som Ekstra Bladet og B.T. vil ofte fokusere på intensitet og nærhed, mens mere seriøse morgenaviser som Politiken og Berlingske Tidende vil lægge mere vægt på væsentlighed.

JOURNALISTIK ER MANGE GENRER

Journalistik handler om meget mere end nyheder. Journalistik kan fortælle os om sider af verden, vi ikke kender til. Journalistik bidrager til at forklare og fortolke, hvad der sker, og giver plads til, at synspunkter kan komme til orde. Journalistikens *genrer* tjener forskellige formål. Vi kan således skelne mellem de *informativ* nyhedsgenrer på den ene side og de *holdningsprægede* genrer på den anden side. Dertil kommer nogle mellemformer som nyhedsanalysen, hvor journalisten fremlægger en fortolkning og vurdering, men ikke nødvendigvis fortæller om sin egen holdning til emnet.

Et helt centralt krav til journalisten er at kunne adskille news fra views, som man siger i amerikansk journalistik. De forskellige genrer stiller bestemte krav til, hvor meget og hvordan journalistens egne synspunkter må skinne igennem. Med valget af en bestemt journalistisk genre signalerer journalisten derfor til modtageren, i hvilket omfang artiklen primært har til hensigt at informere, fortolke, vurdere eller give udtryk for holdninger. De forskellige genrer kan derfor placeres på en skala, alt efter om de primært er informative eller opinionsprægede, dvs. udtrykker et synspunkt.

De journalistiske genrers placering på en skala mellem information og opinion. Placeringen kan variere afhængig af journalist, medie og emne.

Lav		GRADEN AF HOLDNINGER		Høj			
INFORMATION		FORTOLKNING		VURDERING		OPINION	
NYHED	INTERVIEW	ANALYSE	KRONIK	LEDER			
REFERAT	REPORTAGE	FEATURE	ANMELDELSE	KOMMENTAR			

FORTOLKENDE JOURNALISTIK

De journalistiske genrer adskiller sig ikke kun fra hinanden i graden af holdning til stoffet. De udgør også forskellige måder at fortælle om virkeligheden på. Med valg af genre forholder journalisten sig på en bestemt måde til sit stof og åbner for forskellige grader af indlevelse: en reportage vil dokumentere virkeligheden og åbne op for identifikation og indlevelse, mens en analyse vil forklare og skabe distance til stoffet. Her skal vi kort karakterisere tre forskellige journalistiske genrer, der alle er præget af en vis grad af fortolkning:

- **Reportage:** I denne genre opsøger journalisten selv begivenhederne og videreformidler i tekst, lyd eller billeder sine konkrete oplevelser og møder med mennesker. En reportage vil ofte rumme syns- og andre sansendeindræk samt interviews med personer, der fortæller om egne erfaringer eller har været øjenvidne til begivenheder. En reportage kan belyse en dagsaktuel begivenhed (nyhedsreportagen) eller mindre tidsbundne forhold (baggrundsreportagen).
- **Analyse:** Nyhedsanalysen sætter de dagsaktuelle hændelser ind i en større sammenhæng ved eksempelvis at belyse den

20

FOTO Jan Grarup, Politiken, 2008

Reportagen kaster lys over ukendte sider af verden. Det tidligere Russiske Kulturcenter i Kabul i Afghanistan er nu tilflugtssted for Afghanistans mange narkomaner. Pressefotograf Jan Grarup fra Politiken vandt i 2008 prisen for den bedste serie udenlandske reportagefoto.

historiske udvikling eller give en fortolkning af de involverede aktørers interesser og motiver. Desuden vil analysen ofte belyse de mulige konsekvenser og diskutere fordele og ulemper herved. I de senere år har mange nyhedsmedier ansat politiske kommentatorer, der løbende leverer analyser af det politiske liv. Her vil man ofte se, at analysen glider over i egentlige kommentarer, hvor også kommentatorens egne holdninger kommer til udtryk.

- **Feature:** Dette er en mere løst afgrænset genre, hvor fremstillingen først og fremmest er styret af et bestemt emne, en idé eller problem. En feature kan fx omhandle tendenser i moden, børneliv i daginstitutioner eller det vanskelige møde mellem to forskellige kulturer. En feature vil ofte anvende elementer af interview og reportage, men hvor interview og reportage typisk bruges til at skildre bestemte personer, meninger og begivenheder, bruger featuren disse elementer til at levendegøre nogle mere generelle eller abstrakte forhold. En feature kan også være subjektivt præget og gøre brug af litterære virkemidler.

HOLDNINGSPRÆGEDE GENRER

De vurderende og holdningsprægede genrer i nyhedsmedierne skrives både af journalister og udefrakommende skribenter. Hvor nyhedsjournalistikken lægger vægt på den faktuelle rapportering, er formålet med de holdningsprægede genrer at fremsætte velbegrundede og overbevisende argumenter og vurderinger. Anmeldelsen, kronikken og lederen er tre grundlæggende holdningsprægede genrer:

- **Anmeldelse:** Den klassiske anmeldelse har i et vist omfang kunstkritikken som forbillede og har til formål at give en karakteristik og vurdering af et nyt kulturprodukt inden for litteratur, teater, billedkunst, film osv. I nogle medier lægges der vægt på at vurdere, hvorvidt kulturproduktet lever op til kunstneriske kriterier; i andre medier vurderes primært, om det er underholdende og værd at bruge tid og penge på. Anmeldelsen bruges også inden for mediernes forbrugerstof til at give vurderinger og anbefalinger af bestemte produkter som vin, biler, rejser osv. Anmeldelsen skrives ikke altid af en journalist, men undertiden af en fagkyndig person udefra. I interaktive medier bliver det mere og mere udbredt, at modtageren selv kan uddele point eller skrive en anmeldelse af kulturproduktet.
- **Kronik:** I avisens kronik gives der plads til en længere behandling af et emne af almen relevans og med en vis aktualitet. Kronikken er typisk båret af et bestemt synspunkt, som skribenten argumenterer indgående for. Den skrives næsten altid af personer, der ikke er ansat ved avisen. Formen kan variere og har undertiden lighedspunkter med et essay, dvs. der er plads til mere subjektive betragtninger, der formidles i en sprogligt veloplagt og pointeret form.
- **Leder:** I den trykte avis er lederen det eneste sted, hvor man i rendyrket form kan læse avisens meninger om aktuelle emner og begivenheder. Lederen vil ofte fokusere på vigtige og aktuelle nyheder inden for det politiske område, men den kan også omhandle mere tidsaktuelle emner

inden for kultur og samfund. Lederen var tidligere anonym og talte på hele avisens vegne, men i dag er den ofte signeret af den pågældende dags lederskribent. I gratisaviser som Urban og MetroXpress finder man ikke ledere i klassisk forstand. I stedet er der *klummer* (af engelsk "column" samt "columnist", dvs. klummeskribent), hvor enkeltpersoner på skift giver deres personlige synspunkt til kende om aktuelle emner. I sådanne klummer er det typisk kendte personer uden fast tilknytning til nyhedsmediet, der giver deres mening til kende.

BILLEDSPROGLIGE HANDLINGER

Nyhedsmedierne er fulde af billeder, og ikke mindst fotografiske billeder spiller en helt central rolle i moderne nyhedsformidling. Både stillbilleder og levende billeder understøtter oplevelsen af, at nyhederne fortæller om virkeligheden. Tv-nyheder stræber efter at vise os begivenhederne, mens de sker, og pressefotografer kan være heldige og dokumentere øjeblikket, hvor verden forandrer sig, og magten skifter hænder.

Det fotografiske billede er grundlæggende et aftryk af virkeligheden, og det gælder både for billeder produceret på fotografisk film og med digital teknologi. Med mindre fotografen eller nyhedsmediet manipulerer med billedet,

22

FOTO Kina, 1989

Billedet som ikon: Nogle dokumentariske billeder opnår at blive historiske symboler. Under demonstrationerne mod det kommunistiske styre i Kina i 1989 stiller en mand sig op foran de fremrykkende kampvogne på Den Himmelske Freds Plads. Oprøret blev knust, men et ikon på viljen til modstand er forevigt.

har det fotografiske billede karakter af at være en dokumentation af virkeligheden. Denne dokumentariske funktion spiller dog i praksis en beskedent rolle, da de fleste fotografier og levende billeder i nyhedsmedierne bruges som illustrationer. For at få hold på, hvilke formål fotografiske billeder tjener i nyhedsformidlingen, vil vi skelne mellem to forskellige *billedsproglige handlinger*.

Med det talte og skrevne sprog kan vi foretage mange forskellige handlinger: vi kan bede om hjælp, fremsætte trusler og love evig troskab. Billeder kan i sig selv kun foretage to handlinger: at *karaktarisere* og *dokumentere*. Et fotografi giver en karakteristik af det udsnit af verden, der er på billedet, og i kraft af den fotografiske teknik foretager billedet en simpel dokumentation af, at dette udsnit af virkelig-

heden så sådan ud i optagelsesøjeblikket. Billedet kan ikke selv fortælle, hvor og hvornår billedet er taget, eller hvem personerne er på billedet. Derfor må billedet næsten altid ledsages af tekst, der præciserer disse forhold om billedets tilblivelse og indhold. Når billedet ledsages af tekst kan det naturligvis indgå i mange andre sproghandlinger. I reklamen indgår billedet ikke mindst i opfordringer til køb af varer. Men uden ledsagende tekst eller tale må billedet nøjes med at foretage de to billedsproglige handlinger at karakterisere og dokumentere. Til gengæld er disse to handlinger også dem, der giver det fotografiske billede sin store styrke. Et billede siger mere end tusinde ord, siger man. Og heri ligger, at billedet kan karakterisere og dokumentere en begivenhed på et øjeblik.

Dokumentation med skjult kamera. DR's forbrugermagasin *Kontant* kunne den 29. september 2009 afsløre, at supermarkeder ulovligt ompakkede gammelt kød og solgte det på ny. Det førte til en større skandale, hvor Fodevarestyrelsen efterfølgende fandt samme overtrædelser under kontrolbesøg, og SuperBest fyrede en række af supermarkedets slagtere. Her programmets studievært Kåre Quist i en trailer for programmet.

Nyhedsmedierne anvender helt overvejende billeder som illustration, og heri ligger, at de bruger billedets evne til at give en visuel karakteristik af de personer, steder og temaer, som nyhedsteksterne handler om. Nyhedsbillederne kan typisk ikke stå alene, men udgør et supplement til den talte eller skrevne tekst. Derfor vil man ofte godt kunne forstå hovedindholdet i en tv-nyhed, selvom man ikke ser billederne. Til gengæld vil et indslag i tv-nyhederne være næsten umuligt at forstå, hvis man slukker for lyden. I tv-nyheder bruger man ofte såkaldte "dæk-billeder" til at ledsage journalistens speak; det er billeder, der viser de involverede personer, steder og genstande, som historien handler om. Billedsiden "dækker" journalistens speak med konkrete illustrationer.

24

SIMPEL OG EGENTLIG DOKUMENTATION

Fotografiske billeder og lydoptagelser dokumenterer virkeligheden i den simple forstand, at de i kraft af optageprocessen udgør "spor af virkeligheden". Men i nyhedsjournalistikens virkelighed er denne form for dokumentation sædvanligvis ikke så afgørende. Et billede af statsministeren i *Tv-Avisen* dokumenterer i denne simple forstand, at han ser sådan ud, men det vil man typisk ikke lægge vægt på. Det er først, når der opstår tvivl om, hvorvidt noget har fundet sted, at lyd- og billedoptagelsers evne til at dokumentere virkeligheden bliver betydningsfuld. Hvis en politiker nægter, at han har udtalt sig på en bestemt måde, kan en lydoptagelse dokumentere, at det alligevel var tilfældet. Hvis firmaer ulovligt dumper farligt affald, kan et billede af affaldet i naturen dokumentere lovovertrædelsen. Med andre ord handler dokumentation om at give belæg for påstande om, hvordan virkeligheden forholder sig. Alle

fotografiske billeder og lydoptagelser foretager en simpel dokumentation af virkeligheden; men for at vi kan tale om en egentlig dokumentarisk funktion, skal billede og lyd underbygge en påstand, der hersker tvivl om.

Billed- og lydoptagelser kan ikke stå alene i en sådan egentlig dokumentation af virkeligheden; afsenderen må samtidig kunne sandsynliggøre, at optagelserne er autentiske, dvs. optaget på det pågældende tidspunkt og sted, ligesom de ikke må være manipulerede. Desuden vil dokumentets overbevisningskraft bero på den grad af troværdighed, som afsenderen har i modtagerens øjne. Hvis en journalist gribes i at manipulere optagelser eller misinformere om, hvorfra han har billedet, vil det kunne skade nyhedsmediets omdømme. Med digitale medier er det i dag blevet ganske let at foretage forandringer i både lyd- og billedoptagelser, og det kan være med til at udviske grænsen for, hvornår vi har at gøre med manipulation. Er det manipulation, hvis man ændrer på lys og farver i et billede, så personerne ser kønnere eller mere skurkagtige ud? Er det manipulation, hvis man i en lydoptagelse sammenklipper forskellige personers udtalelser, så det lyder som om, at de er til stede i samme rum?

Historien rummer mange eksempler på manipulation med lyd og billede. Et nyere eksempel blev afsløret, da det iranske militær i sommeren 2008 testede nogle langtrækkende raketter og proklamerede, at testen havde været en succes. Nyheden blev bragt over det meste af verden, og USA's udenrigsminister Condoleezza Rice udtalte som reaktion, at "hvis Iran så meget som krummer et hår på en enkelt israelers hoved, så får iranerne med USA at bestille" (*Fyns Stiftstidende*, 11. juli 2008). Det franske nyhedsbureau Agence-France Presse distribuerede samtidig et fotografi, de havde fra den iranske revolutionsgardes nyhedsbureau Sepah

News, og som viste 4 missiler blive affyret. Det kom på forsiden af mange aviser rundt omkring i verden, men siden dukkede et andet fotografi op, der såede tvivl om ægtheden af det første. Man havde åbenbart fjernet et missil, som ikke var blevet affyret og kopieret et ekstra missil ind i luften ved siden af de tre andre. Derefter kunne eksempelvis Nordjyske Stiftstidende berette, at "iranerne har fusket med de billeder, de har frigivet fra missilaffyringerne. Det siger en række eksperter til nyhedsbureauet AFP" (11. juli 2008). Militære eksperter såede desuden tvivl om raketternes evne til at flyve så langt som påstået. Hvad der begyndte som en magtdemonstration endte som mislykket propaganda.

TV Sepah News, juli 2008

Dokumentation eller manipulation? Den iranske revolutionsgardes nyhedsbureau Sepah News fremviste det øverste billede som dokumentation for militærets succesfulde afprøvelse af langtrækkende missiler i juli 2008. Nederst billedet, der viste en anden virkelighed og såede tvivl om ægtheden af det første billede.